

**NUORTEN USKOUTUMINEN
JA SEN YHTEYDET HYVINVOINTIIN**

Maaria Hartikainen
Pro gradu –tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Psykologian laitos
Syksy 2003

TIIVISTELMÄ

Nuorten uskoutuminen ja sen yhteydet hyvinvointiin

Tekijä: Maaria Hartikainen

Ohjaaja: Anna Rönkä

Psykologian pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto, psykologian laitos

Syksy 2003

37 sivua

Tutkimuksessa selvitettiin, kenelle seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaiset nuoret uskoutuivat ja onko vanhemmuuden laatu yhteydessä nuorten uskoutumiseen. Toiseksi tutkittiin, voidaanko nuoret jakaa uskoutumisen perusteella yhdenmukaisiin ryhmiin ja onko ryhmien välillä eroja hyvinvoinnissa. Kolmanneksi tarkasteltiin mahdollista muutosta uskoutumisessa nuorten siirtyessä seitsemänneltä kahdeksannelle luokalle. Tutkimus oli osa Nuorten ihmissuhteet ja hyvinvointi –seurantatutkimusta. Aineisto koostui 123 nuoresta (68 tyttöä, 55 poikaa), jotka täyttivät ihmissuhteita ja hyvinvointia kartoittavan kyselylomakkeen syksyllä 2001 ja keväällä 2002. Vanhemmuuden laatua nuoret arvioivat sillä, kuinka paljon he kokivat heidän ja vanhempien välisessä suhteessa kumpuunutta ja ristiriitoja ja toisaalta vanhempien osoittamaa lämpöä ja läsnäoloa, oman ajattelun tukea sekä valvontaa. Hyvinvoinnin indikaattoreina käytettiin nuorten itsearviointeja masennusoireiden määrästä, alkoholin käytöstä, fyysisestä minäkuvasta, sosiaalisten suhteiden myönteisyydestä ja kouluun asennoitumisesta. Tulosten mukaan nuoret uskoutuivat kaverille eniten ja äidille enemmän kuin isälle. Tytöt uskoutuivat kaverille poikia enemmän ja pojat isälle tyttöjä enemmän. Vanhemmuuden laadun ja nuorten uskoutumisen välisissä yhteyksissä oli eroja eri ikävaiheiden välillä. Nuoret ryhmiteltiin klusterianalyysillä neljään ryhmään uskoutumisen perusteella: vähän uskoutuviin, vanhemmille uskoutuviin, kaverille uskoutuviin sekä kaverille ja äidille uskoutuviin. Eroja nuorten hyvinvoinnissa löytyi näiden ryhmien välillä masentuneisuudessa, alkoholin käytössä ja fyysisessä minäkuvassa. Muutokset nuorten uskoutumisessa näkyivät siten, että kaverille uskoutuminen ei muuttunut, mutta äidille ja isälle uskoutuminen väheni kahden ikäkauden aikana.

Avainsanat: nuoret, uskoutuminen, vanhemmuus, hyvinvointi

1 JOHDANTO

Kun vanhemmat tietävät, mitä heidän lapsensa päivittäin tekevät, heidän lapsensa voivat yleensä hyvin (Kerr & Stattin, 2000). Poiketen aiemmista tutkimuksista Kerr ja Stattin esittävät, että vanhempien tiedon perustuessa lapsen vapaaehtoiseen uskoutumiseen yhteys hyvinvointiin toteutuu voimakkaimmin. Sen perusteella nuori voi hyvin, jos hänellä on tapana kertoa asioistaan vanhemmilleen ilman, että näiden täytyy erityisesti kysellä. Kerrin ja Stattinin mukaan nuorilla on sitä vähemmän kouluongelmia, epäsosiaalisia suhteita ja epäsosiaalista käyttäytymistä, mitä enemmän he uskoutuvat vanhemmilleen. Lisäksi vanhemmille uskoutuvat ovat vähemmän masentuneita, heillä on vähemmän epäonnistumisen odotuksia ja parempi itsetunto verrattuna niihin nuoriin, jotka eivät uskoutu vanhemmilleen.

Viime aikoina nuorten hyvinvointia ja vanhemmuutta on tarkasteltu monesta näkökulmasta, mutta siihen, onko nuorten uskoutumisella vanhemmille yhteyttä hyvinvointiin, on kiinnitetty vasta melko vähän huomiota. Kaverisuhteilla on nuoruuden ikävaiheessa yhä suurempi merkitys (Furman & Buhrmester, 1992; Rönkä, Poikkeus, & Viheräkoski, 2002). Kuitenkaan nuorten kaverille uskoutumisen merkitystä hyvinvoinnin kannalta ei myöskään ole juuri tutkittu. Tämän Pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli selvittää kenelle seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaiset nuoret uskoutuvat ja miten nuorten uskoutuminen on yhteydessä hyvinvointiin.

1.1 Uskoutuminen

Uskoutumisen on ajateltu olevan henkilökohtaisten asioiden vapaaehtoista kertomista toiselle (Collins & Miller, 1994; Galvin & Brommel, 2000). Collins ja Miller toteavat meta-analyysisessä kirjallisuuskatsauksessaan uskoutumisen olevan olennaista läheisten ihmissuhteiden kehittämisessä sekä psykologisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä. Heidän mukaan uskoutuminen ja välittäminen ovat toisiinsa yhteydessä ensinnäkin siten, että intiimeistä asioista uskoutuvista ihmisistä pidetään enemmän kuin niistä, jotka uskoutuvat etäisemmistä asioista. Toiseksi ihmiset uskoutuvat enemmän niille, joista he todella

pitävät ja kolmanneksi uskoutuminen lisää ihmisten välittämistä toisistaan. Nämä yhteydet osoittavat uskoutumisen olevan tärkeää ihmissuhteen kehittyessä läheiseksi.

Galvinin ja Brommelin (2000) mukaan uskoutumisen perusta on luottamus eli kokemus emotionaalisesta turvallisuudesta. Se, että voi luottaa toiseen, rohkaisee puhumaan aroistakin asioista. Galvin ja Brommel esittävät myös, että perinteisesti uskoutumisen on ajateltu vahvistavan läheistä kommunikaatiota perheen sisällä, koska henkilökohtaisen tiedon jakaminen yhdessä ja hyväksytyksi tuleminen lisäävät läheisyyttä. Siksi uskoutuminen, luottamus ja läheisyys ovat usein toisiinsa yhteydessä.

Collinsin ja Millerin (1994) kirjallisuuskatsauksen mukaan uskoutumisen taso on määritelty laadun ja määrän ulottuvuuksilla. Laatu viittaa siihen, kuinka intiimejä toiselle kerrotut asiat ovat ja määrä puolestaan viittaa puhuttujen asioiden määrään. Altmanin ja Taylorin (1973) sosiaalisen läpitukeytymisen teorian mukaan uskoutumisen laatu paranee ja määrä lisääntyy vähitellen suhteen kehittyessä eli ihmissuhteen syventyessä toiselle uskoudutaan enemmän ja henkilökohtaisempia asioita (Collins & Miller, 1994). Siksi uskoutumisen taso voidaan nähdä läheisyyden mittarina. Tämän lähestymistavan mukaan uskoutuminen on uskotulle palkitsevaa, koska uskoutuminen kertoo uskoutujan välittämisestä ja halusta luoda läheisempää suhdetta.

Dindia (2000) esittää kolme meta-analyyttistä kirjallisuuskatsausta sisältävässä artikkelissaan, että uskoutuminen on nähty myös ihmisen persoonallisuuspiirteenä. Tämän mukaan uskoutuminen määrittää kunkin yksilön persoonallisuutta muiden piirteiden joukossa. Kuitenkaan persoonallisuuden yhteyttä uskoutumiseen ei ole juurikaan tutkittu.

Sen sijaan sukupuolten välisiä eroja uskoutumisessa on tutkittu. Hillin ja Stullin (1987) mukaan naiset uskoutuvat toisilleen eniten ja miehet toisilleen vähiten, kun taas eri sukupuolten välinen uskoutuminen on määrältään siltä väliltä (Dindia, 2000). Toisaalta sukupuolten välisten erojen suuruus riippuu uskoutumisen mittaustavasta ja uskoutumisen määrän määrittelystä. Dindia arvelee, että arvioitaessa toisen uskoutumista sukupuolierot ovat suurempia kuin silloin, kun arvioidaan omaa uskoutumista tai kun uskoutumista havainnoidaan. Tämän hän arvelee johtuvan siitä, että oman uskoutumisen arviointi ja uskoutumisen havainnointi olisi todenmukaisempaa ja toisen uskoutumisen arviointi perustuisi enemmän stereotyyppioihin.

Jourard (1971b) on väittänyt uskoutumisen olevan myös vastavuoroista. Dindia (2000) on koonnut kirjallisuuskatsauksessaan havaittuja vastavuoroisuutta selittäviä

tekijöitä, kuten luottamus ja vetovoima, sosiaalisen vaihdon teoria sekä keskustelunormit. Vaikka laajalti uskotaan, että uskoutuminen on vastavuoroista, osoitus sen todenperäisyydestä riippuu siitä, kuinka vastavuoroisuutta on mitattu. Vastavuoroisuutta on tutkittu ensinnäkin laskemalla korrelaatioita kumppaneiden uskoutumisille, mutta tämän tavan luotettavuutta heikentää se, että tietty määrä uskoutumista voi olla toiselle ihmiselle paljon ja toiselle vähän. Toiseksi vastavuoroisuutta on tutkittu myös mittaamalla, onko esimerkiksi kokeenjohtajan uskoutumisella positiivinen vaikutus koehenkilön uskoutumiseen. Kolmanneksi vastavuoroisuutta on arvioitu vertaamalla kahden ihmisen uskoutumista peräkkäisillä kerroilla havainnoiden, saako toisen uskoutuminen kumppanin uskoutumaan seuraavalla keskustelukerralla. Ongelmana on se, että uskoutumisen määrä voi vaihdella eri kerroilla joka tapauksessa. Lisäksi pelkkä uskoutuminen on usealla eri tavalla määriteltävissä.

Sen, että toiselle puhutaan henkilökohtaisista asioista, on nähty olevan naisille tyypillisempi tapa kuin miehille. Kuitenkin uskoutumisen on havaittu lisäävän niin miesten kuin naisten ihmissuhteiden läheisyyttä. Samalla, kun läheisyys lisääntyy, toiselle uskoudutaan yhä enemmän ja yhä intiimimpiä asioita. Tämä edellyttää kuitenkin, että molemmat osapuolet uskoutuvat toisilleen vastavuoroisesti.

1.2 Nuorten muuttuvat ihmissuhteet

Ihmissuhteet muuttuvat nuoruuden aikana. Nuorten suhteita vanhempiin kuvaa etäännyminen (Larson & Richards, 1994; Rönkä ym., 2002; Steinberg, 1990), kun taas ystävyysuhteiden merkitys nuorille kasvaa (Furman & Buhrmester, 1992; Rönkä ym., 2002). Tämän voidaan ajatella liittyvän ensinnäkin nuoruuden kehitysvaiheessa ilmenevään itsenäistymisen ja yksityisyyden tarpeeseen (Larson & Richards, 1994; Prager, 1995). Nuoret haluavat pitää asiat ominaan puhumatta ainakaan kaikesta vanhemmilleen. Onkin väitetty, että nuoret havaitsisivat itse olevansa lapsuusikään verrattuna itsenäisempiä sekä omista asioistaan vastuullisempia suhteissaan vanhempiin (Pipp, Shaver, Jennings, Lamborn & Fischer, 1985). Toiseksi ihmissuhteiden muuttuminen voi liittyä haluun saada vertaisiltaan tukea nuoruudessa tapahtuviin muutoksiin (Buhrmester & Prager, 1995).

Näillä ihmissuhteissa tapahtuvilla muutoksilla on vaikutuksensa myös nuorten uskoutumiseen siten, että uskoutuminen vanhemmille vähenee (Hunter & Youniss, 1982; Rönkä ym., 2002) samalla, kun ystävästä tulee ensisijaisia uskottuja (Välimaa, 2000). Toisaalta Larson ja Richards esittävät, että nuoret nauttivat puhumisesta vanhempien kanssa siinä missä kavereidenkin kanssa. Ero vanhemmille ja kavereille puhumisessa saattaakin olla aihepiireissä siten, että kavereille kerrotaan salaisuuksia (Spencer, 1994) ja vanhempien kanssa jutellaan arkisemmista asioista (Larson & Richards, 1994).

Vanhempi-lapsi -suhde voi pysyä tärkeänä kiintymyssuhteena nuorille (Greenberg, Siegel, & Leitch, 1983) ja vanhempien ja nuorten välit voivat säilyä lämpiminä (Youniss & Ketterlinus, 1987) etäännyttä huolimatta (White, Speisman & Costos, 1983). Pipp ym. (1985) väittävätkin, että nuorten mielestä heidän suhteissaan vanhempiin on aiempaa huomattavasti enemmän läheisyyttä ja rakkautta. Larson ja Richards (1994) arvelevat, että vaikka nuoret vaativat itsenäisyyttä, he tarvitsevat samalla vanhempien tukea murrosiän muutosten kohtaamiseen. Huolimatta halusta olla hyvissä väleissä ja jutella vanhempien kanssa yhteinen ajanvietto sekä vanhemmilta saatu lämpö ja hyväksyntä vähenevät (Rönkä ym., 2002). Toisaalta vaikka perheen kanssa vietetty kokonaisaika vähenee, erityisesti äidin kanssa, koko perheen kesken vietetyn keskusteluajan määrä ei näytä vähenevän (Larson, Richards, Moneta, Holmbeck & Duckett, 1996). Tyttöjen ihmissuhdekysymyksiin liittyvien keskustelujen osuus nimenomaan lisääntyy. Tämän perusteella perheen yhteisestä ajasta entistä suurempi osa vietetään keskustellen.

Buistin, Dekovicin, Meeusin ja van Akenin (2002) mukaan tyttöjen ja poikien suhteet vanhempiin muuttuvat nuoruuden aikana eri tavoilla. Tyttöjen kiintymyssuhde äitiin ja poikien kiintymyssuhde isään etäännyvät tasaisesti. Kiintymyssuhteet vastakkaista sukupuolta oleviin vanhempiin etäännyvät myös, mutta muutos ei ole lineaarista vaan suhde saattaa välillä lähentyä ja taas etäännyä.

1.3 Tyttöjen ja poikien erilaiset ihmissuhteet

Tyttöjen ja poikien välillä on eroa niin suhteissa kavereihin kuin vanhempiinkin. Pojat viettävät aikaansa isommissa porukoissa ja tytöt viihtyvät puolestaan pienemmissä kahden tai kolmen ystävän ryhmässä (Salmivalli, 1998). Tämä kuvaa tyttöjen tapaa muo-

dostaa keskenään tiiviimpiä vuorovaikutussuhteita kuin pojat. Nuorten ja vanhempien väliset suhteet ovat kuitenkin monimuotoisempia.

Tytöt ja pojat eroavat vanhemmille ja kaverille uskoutumisessa toisistaan siten, että tytöt uskoutuvat poikia todennäköisemmin samaa sukupuolta oleville parhaille ystävilleen (Papini, Farmer, Clark, & Micka, 1999; Rönkä ym., 2002; Välimaa, 2000), kun taas pojat saattavat uskoutua yhtä usein vanhemmilleen, erityisesti äidilleen, kuin kavereilleen (Richardson, Galambos, & Petersen, 1984). Tytöt uskoutuvat samaa sukupuolta olevalle kaverilleen yhä useammin ja yhä henkilökohtaisempia asioita kehittyessään lapsesta nuoreksi (Buhrmester, 1990). Pojilla tämän suuntaista muutosta tapahtuu vasta jo nuoruusiän alettua (Sharabany, Gershoni, & Hofman, 1981).

Prager (1995) arveleekin, että tytöt, joille murrosiän muutokset ovat stressaavampia ja alkavat hieman nuoremmalla iällä kuin pojilla (Ruble & Brooks-Gunn, 1982), saattavat olla poikia motivoituneempia etsimään tukea läheisessä vuorovaikutuksessa tyttöystävien kanssa. Poikien vähäinen läheisten ihmissuhteiden määrä voisi puolestaan johtua kulttuurisidonnaisista sukupuolirooleista ja niihin liittyvistä tavoista (Duck & Wright, 1993), joiden mukaan miehillä ei ole tapana puhua asioistaan niin paljon kuin naiset puhuvat. Välimaan tutkimista pojista useat ilmoittivatkin, ettei heillä ylipäätään ole tapana keskustella henkilökohtaisista asioistaan toisten kanssa. Pollack (1999) kuitenkin huomauttaa, että pojilla on oma poikamainen tapansa osoittaa läheisyyttä tekojen kautta.

Russell ja Saebel (1997) esittävät kirjallisuuskatsauksessaan, että oletus tyttöjen, poikien, äitien ja isien välisten suhteiden erilaisuudesta on yleinen, mutta eroja näiden vanhempi-lapsi –suhteiden välillä ei ole selkeästi osoitettu. Tutkimustulokset ovat jossain määrin ristiriitaisia. Papini ym. (1999) esittävät, että tytöt uskoutuvat molemmille vanhemmilleen enemmän kuin pojat. Toisaalta on havaittu, että pojat uskoutuisivat isälle enemmän kuin tytöt (Buhrmester & Prager, 1995; Noller & Callan, 1990; Rönkä ym., 2002). Larson ja Richards (1994), Noller ja Bagi (1985), Prager (1995) sekä Välimaa (2000) ovatkin sitä mieltä, että tytöt puhuvat erityisesti äidille poikia enemmän. Näkemys siitä, että tytöt uskoutuisivat äidille poikia enemmän ja pojat isälle tyttöjä enemmän, tukisi Furmanin ja Buhrmesterin (1992) havaintoa siitä, että tytöt kokevat saavansa äidiltä enemmän tukea kuin pojat ja toisaalta pojat kokevat saavansa isältä tukea enemmän kuin tytöt.

Äidin ja tyttären välistä suhdetta pidetään vanhempi-lapsi –suhteista syvimpänä, intensiivisimpänä (Larson & Richards, 1994) ja läheisimpänä (Prager, 1995). Äitien ja

tyttöjen hyvien suhteiden taustalla nähdään toisaalta tyttärien samaistuminen äitiin (Larson & Richards, 1994) ja toisaalta yhtäläinen vuorovaikutustyyli (Galvin & Brommel, 2000). Galvin ja Brommel esittävät, että naiset uskoutuvat miehiä enemmän ja puhuvat miehiä enemmän kaikenlaisista asioista. Lisäksi Larson ja Richards selittävät suhteen läheisyyttä sillä, että tytöt olisivat kyvykkäämpiä läheiseen suhteeseen äidin kuin isän kanssa.

Myös äitien ja poikien väliset suhteet ovat Larsonin ja Richardsin (1994) tutkimusten perusteella intensiivisiä, mutta vähemmän kuin äitien ja tyttöjen väliset suhteet. Äiti-poika –suhteet kuvastuvat helppoina ihmissuhteina, joissa uskoudutaan, mutta joissa ei ole yhtä vahvaa intensiteettiä kuin äiti-tytär –suhteissa. Buhrmesterin ja Pragerin (1995) mukaan poikien suhteet molempiin vanhempiin ovat intensiteetiltään äiti-tytär- ja isä-tytär –suhteiden väliltä.

Vanhempi-lapsi –suhteista etäisimpänä kuvataan tyttöjen ja isien välistä suhdetta (Larson & Richards, 1994; Prager, 1995; Rönkä ym., 2002). Suhteen etäisyyttä on selitetty ensinnäkin erilaisilla mielenkiinnon kohteilla (Larson & Richards, 1994; Prager, 1995), sillä nuorelle tytölle on tärkeää saada puhua ihmisistä ja tunteista, mutta suurin osa isistä ei Larsonin ja Richardsin mukaan innostu näistä teemoista. Tyttöjä ei taas kiinnosta puhua isiä usein kiinnostavasta urheilusta. Toiseksi isien ja tyttärien välisten suhteiden laatua on selitetty erilaisilla vuorovaikutustyyyleillä (Buhrmester & Prager, 1995). Monet tytöt kokevat, ettei isä yritä ymmärtää heitä (Larson & Richards, 1994). Kolmanneksi Rönkä ym. ovat havainneet tyttöjen viettävän isiensä kanssa aikaa poikiin verrattuna vähemmän, mikä voisi olla luonnollinen seuraus Pragerin havainnolle yhteisten mielenkiinnon kohteiden puutteista. Toisaalta yhteisten mielenkiinnon kohteiden puute saattaa olla syy vähäiselle yhdessä vietetyn ajan määrälle. Neljänneksi suhteen etäisyyttä on selitetty isän vaikeudella suhtautua fyysisesti naiseksi kehittyvään tyttäreen (Larson & Richards, 1994).

Tyttöjen, poikien, äitien ja isien väliset suhteet näyttävät jakautuvan läheisyyden perusteella siten, että äidin ja tyttären välinen suhde on läheisin ja toisaalta isän ja tyttären välinen suhde on etäisin. Pojan suhteet niin äitiin kuin isään ovat läheisyydessä edellä mainittujen väliltä. Tätä näkemystä vastaan on Buistin ym. (2002) väite siitä, että tyttöjen kiintymyssuhteet sekä äitiin että isään olisivat läheisempiä kuin pojilla. Buistin ym. havainnot nuorten ja vanhempien välisten suhteiden tasoista poikkeavat monien muiden tutkijoiden havainnoista (Buhrmester & Prager, 1995; Larson & Richards, 1994; Prager,

1995; Rönkä ym., 2002). Toisaalta he esittävät, että tyttöjen kiintymyssuhteen laadussa äitiin ja isään on suurempi ero kuin poikien suhteissa äitiin ja isään. Tämä taas on yhdenmukainen niiden havaintojen kanssa, joiden mukaan tyttöjen suhteet äitiin ja isään ovat kaikkien neljän vanhempi-lapsi –suhteen ääripäitä. Yksimielisiä näytetään olevan siitä, että tyttöjen suhde äitiin on läheisin.

1.4 Äidille ja isälle uskoutuminen

Äidillä ja isällä on erilainen asema nuorten uskoutumisen kohteina. Monet tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että äiti on sekä tyttöjen että poikien uskoutumisen kohde useammin kuin isä (Galvin & Brommel, 2000; Larson & Richards, 1994; Noller & Bagi, 1985; Noller & Callan, 1990; Buhrmester & Prager, 1995). Tämä väite on yhdenmukainen Laiblen, Carlon ja Raffaellin (2000) tuloksen kanssa siitä, että nuorten kiintymyssuhde äitiin on merkittävästi läheisempi kuin isään. Tyttöjen väitetään puhuvan kaikesta enemmän äidille kuin isälle (Crouter, Helms-Erikson, Updegraff & McHale, 1999; Larson & Richards, 1994; Noller & Callan, 1990), kun taas pojat puhuvat tasaisemmin molempien vanhempiensa kanssa (Crouter ym., 1999), vaikkakin äidille enemmän kuin isälle (Noller ja Callan, 1990).

Syitä siihen, että äidille uskoudutaan enemmän kuin isälle, on nähty ensinnäkin äidin empaattisuudessa (Larson & Richards, 1994) sekä suhtautumisessa nuoren omiin ajatuksiin ja mielipiteisiin isää hyväksyvämmiin ja kunnioittavammin (Crouter, McHale & Bartko, 1993; Noller & Callan, 1990). Toiseksi äidille uskoutumiseen on nähty olevan enemmän mahdollisuuksia, kun äitien rooli on perinteisesti ollut olla ensisijainen lastenhoitaja (Larson & Richards, 1994) sekä kodin ilmapiirin luoja (Pollack, 1999). Äidit ovat viettäneet mahdollisesti enemmän aikaa lastensa parissa kuin isät (Larson & Richards, 1994; Pipp ym., 1985; Välimaa, 2000), jolloin heidän roolinsa perheiden vuorovaikutuksessa on muotoutunut merkittäväksi (Välimaa, 2000). Toisaalta Crouter ym. (1993) sekä Larson ja Richards (1994) huomauttavat, että länsimaisten naisten yleistynyt työssäkäynti on vaikuttanut myös äidin ja isän rooleihin perheessä. Perinteinen roolijako ei ole niin selkeä.

Kolmanneksi äidin uskotun roolin on ajateltu johtuvan myös vuorovaikutustyylistä. Perinteisesti on ajateltu, että naiset ovat taitavampia kommunikoijia kuin miehet ja että naiset puhuvat enemmän intiimeistä asioista kuin miehet (Collins & Miller, 1994). Galvin & Brommel (2000) väittävät verbaalisen emotionaalisen uskoutumisen olevan feminiinisempi vuorovaikutustyyli, kun taas yhdessä toimiminen olisi ominaisempaa miehille. Prager (1995) tukee tätä näkemystä ja lisää, että naisellinen vuorovaikutustyyli saattaa rohkaista nuoria uskoutumaan mieluummin äidille, toisin kuin isien kokoavampi (Maccoby, 1990) tai hallitsevampi (Pipp ym., 1985) vuorovaikutustyyli. Myös Larsonin ja Richardsin tutkimusten perusteella äidit ovat nuorten mielestä herkempiä ihmissuh-teissa kuin isät, minkä vuoksi nuorten on ehkä helpompi uskoutua äidille kuin isälle.

1.5 Vanhemmille uskoutuminen ja sen yhteydet nuorten hyvinvointiin

Kerrin ja Stattinin (2000) mukaan nuoret kertovat aktiivisesti itse asioistaan vanhemmil-leen. Siitä huolimatta vanhemmilla on tärkeä rooli sellaisen suhteen luojina, jossa nuor-ten halu kertoa asioistaan vanhemmilleen säilyy.

Vanhempien positiivinen tapa reagoida nuoren kertomiin asioihin (Kerr & Stattin, 2000) sekä hyväksyvä ja lämmin suhtautuminen (Galvin & Brommel, 2000; Kerr & Stattin, 2000; Larson & Richards, 1994) lisäävät nuorten uskoutumista heille. Lisäksi kun vanhempien tapa puhua on omien mielipiteiden ilmaisemista rohkaisevaa (Galvin & Brommel, 2000; Larson & Richards, 1994; Spencer, 1994) ja kun he tukevat nuoren yksilöitymispyrkimyksiä (Steinberg, 2000), nuoret puhuvat heille enemmän. Nuoret tarvitsevat siis vanhempien tuen puhuakseen heille asioistaan. Vanhemmat voivat roh-kaista nuorta kehittämään uskoutumisen tapaa kyselemällä tämän asioista (Kerr & Stat-tin, 2000). Hyvin nuori lapsi saattaa alkaa kertoa päivittäisistä tekemisistään, kun van-hempi osoittaa olevansa kiinnostunut niistä. Tästä voi kehittyä uskoutumisen tapa, joka toistuu riippumatta vanhemman kyselemisistä.

Perheen koheesio sekä nuoren ikä, sukupuoli ja itsetunto voivat olla yhteydessä nuor-ten tapoihin uskoutua vanhemmille ja kavereille (Papini ym., 1999). Positiivinen tun-teikkaus ja avoin kommunikaatiotyyli perheessä ennustavat emotionaalista uskoutumis-ta vanhemmille. Nuoret uskoutuvat vanhemmille siis eniten silloin, kun nuorilla on avointa kommunikaatiota vanhempien kanssa, kun nuoret kokevat perhekontekstin yh-

tenäisenä ja kun nuoret ovat tyytyväisiä sekä äiti- että isäsuhteissa ilmeneviin tapoihin ilmaista tunteita.

Merkittävä tekijä siinä, kuinka vanhemmat saavat tietää nuorten tekemisistä, on luottamus (Kerr, Stattin, & Trost, 1999). Luottamus vaikuttaa lapsen ja vanhempien välisiin suhteisiin ja siten siihen, miten tieto lapsen tekemisistä välittyy vanhemmille. Kerrin ym. mukaan on myös syytä olettaa, että lapsen kertomaa tietoa seuraa tietty luottamuksen taso vanhemmissa. Toisaalta luottavaisten vanhempien tapa suhtautua lapseen voi luoda lapselle tunteen vapaudesta uskoutua. Lisäksi he arvelevat vanhempien tavan reagoida lapsen kertomiin asioihin vaikuttavan lapselle syntyvään luottamuksen tai epäluottamuksen tunteeseen ja siten lapsen halukkuuteen uskoutua vanhemmilleen.

Kerrin ja Stattinin (2000) mukaan myös temperamentilla ja kiintymyssuhteilla voi olla vaikutuksensa siihen, miksi jotkut nuoret uskoutuvat vanhemmilleen toisia enemmän. Toiset saattavat olla taipuvaisia puhumaan asioistaan vapaasti ja ovat ehkä niin sanottuja helppoja lapsia, seurallisia ja tunneherkkydeltään positiivisia. Nämä nuoret voivat uskoutua vanhemmilleen huolimatta siitä, kokevatko he perhettä erityisen yhtenäiseksi tai vanhempia erityisen paljon tukea antaviksi. Samat nuoret saattavat voida myös hyvin huolimatta siitä, kontrolloivatko vanhemmat heitä tai yrittävätkö he tiedustella heidän asioitaan. Seurallisuus ja positiivinen tunneherkkyys voivat olla yhteydessä hyvinvointiin siksi, että ihmisten suhtautuminen tällaisiin nuoriin on positiivista ja nuorten käyttäytyminen on yleisten arvojen ja odotusten mukaista. Toisaalta nuori saattaa voida hyvin ja vanhempi tietää hänen asioistaan ilman, että nuori uskoutuu hänelle. Tämä toteutuu muun muassa silloin, kun vanhempi näkee nuoren tekemisiä esimerkiksi nuoren ollessa kotona tai vanhemman kuljettaessa häntä harrastuksiin.

Sen, että vanhemmat tietävät lastensa asioista, on havaittu olevan yhteydessä nuorten hyvinvointiin (Kerr & Stattin, 2000; Steinberg, Lamborn, Dornbusch, & Darling, 1992). Tällaisia havaintoja on tehty lähinnä vanhempien valvontaan liittyvissä tutkimuksissa. Esimerkiksi Crouterin, MacDermidin, McHalen ja Perry-Jenkinsin (1990) mukaan vanhempien valvonnalla on yhteyttä nuorten vähäisempään ongelmakäyttäytymiseen, kuten rikollisuuteen tai epäsosiaaliseen käyttäytymiseen ja toisaalta parempaan koulumenestykseen. Kerrin ja Stattinin mielestä nuorten hyvinvoinnin ei voida kuitenkaan ajatella olevan seurausta siitä, kuinka vanhemmat valvovat ja seuraavat heidän menojaan, sillä valvontaa koskevissa tutkimuksissa on arvioitu sitä, mitä vanhemmat lastensa asioista tietävät. Kerr ja Stattin ovatkin osoittaneet, että nuorten vapaaehtoinen asioista van-

hemmille uskoutuminen lisää heidän hyvinvointiaan. Heidän mukaan näiden nuorten hyvinvointi näkyy siinä, että heillä on vähemmän epäsosiaalisia suhteita ja rikollista toimintaa sekä vähemmän kouluongelmia. Toisaalta he ovat vähemmän masentuneita, heillä on parempi itsetunto ja vähemmän epäonnistumisen odotuksia sekä paremmat suhteet vanhempiin. Nämä yhteydet toteutuvat niin tytöillä kuin pojillakin.

Havainto uskoutumisen merkityksestä nuorten hyvinvointia lisäävänä tekijänä on yhdenmukainen aiempien uskoutumista koskevien tutkimustulosten kanssa. Uskoutumisen on havaittu olevan osa psykologista hyvinvointia (Collins & Miller, 1994) liittyen niin turvallisuuden, hyväksytyksi tulemisen kuin läheisyydenkin kokemukseen (Galvin & Brommel, 2000). Hittin (2001) sekä Surteesin (1980) mukaan vastavuoroinen uskoutuminen voi edistää jopa fyysistä terveyttä lieventäen vakavienkin sairauksien oireita.

Nuorten uskoutumisen ja hyvinvoinnin välisten yhteyksien sijaan on tutkittu enemmän sitä, miten nuorten ja vanhempien välisen suhteen ja toisaalta nuorten keskinäisten suhteiden laatu on yhteydessä nuorten hyvinvointiin. Ben-Zur (2003) on arvellut, että osa yksilön hyvinvointia olisivat yksilön sisäiset voimavarat, kuten taipumus optimistisuuteen ja toisaalta mahdollisuus toteuttaa henkilökohtaisia tavoitteita eli tunne omasta elämänhallinnasta. Ben-Zurin havaintojen mukaan nuorten isäsuhteen laatu on yhteydessä kyseisiin tekijöihin. Kun nuorella on positiivinen suhde isän kanssa, hän on optimistisempi ja hän tuntee hallitsevansa elämäntapahtumia enemmän itse kuin että ne olisivat kohtalon sanelemia. Tämän perusteella Ben-Zur esittää, että hyvä vuorovaikutus vanhempien kanssa voi vaikuttaa enemmän nuoren sisäisiin voimavaroihin kuin auttaa selviytymään ongelmista.

Laiblen ym. (2000) mukaan nuorten läheiset kiintymyssuhteet vanhempiin ja kavereihin ovat yhteydessä hyvinvointiin. Ne nuoret, joilla on läheinen kiintymyssuhde sekä vanhempiin että kavereihin, ovat vähemmän aggressiivisia ja masentuneita kuin nuoret, joiden kiintymyssuhteet vanhempiin ja kavereihin ovat etäiset tai joilla on läheinen kiintymyssuhde vain joko vanhempiin tai kavereihin. Ne nuoret, joiden kiintymyssuhteet vanhempiin ja kavereihin ovat etäiset, ovat heidän mukaan eniten aggressiivisia sekä masentuneita. He esittävät myös, että kiintymyssuhde kavereihin vaikuttaa hyvinvointiin enemmän kuin kiintymyssuhde vanhempiin: nuoret, joiden kiintymyssuhde vanhempiin on etäinen, mutta kavereihin läheinen, ovat vähemmän aggressiivisia ja masentuneita kuin nuoret, joiden kiintymyssuhteet vanhempiin ovat läheiset ja kavereihin etäiset. Tämä kertonee kavereiden suuresta merkityksestä nuorille.

Pulkinen, Nygren ja Kokko (2002) väittävät, että vanhempien välisten sekä lapsen ja isän välisten hyvien suhteiden lisäksi äidin tuki ja valvonta ovat yhteydessä hyvinvointiin, mutta yhteys näkyy vasta myöhemmin elämässä.

1.6 Tutkimusongelmat

Tässä Pro gradu –tutkielmassa keskityttiin neljään tutkimusongelmaan: Ensimmäiseksi pyrittiin selvittämään, uskoutuvatko seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaiset nuoret vanhemmille vai kaverille. Toiseksi haluttiin selvittää, onko mahdollista jakaa nuoria yhdenmukaisiin ryhmiin sen perusteella, kenelle he uskoutuvat. Kolmanneksi tutkittiin, millaiset yhteydet uskoutumisella on nuorten hyvinvointiin. Hyvinvointia tarkasteltiin viidellä osa-alueella: indikaattoreina käytettiin masennusoireiden määrää, alkoholin käyttöä, kielteistä asennoitumista kouluun, fyysisen minäkuvan myönteisyyttä sekä sosiaalisten suhteiden myönteisyyttä. Neljänneksi tarkasteltiin muutoksia uskoutumisessa seitsemännen kahdeksannen luokan aikana.

2 MENETELMÄ

2.1 Tutkittavat

Tämä opinnäytetyö on osa Nuorten ihmissuhteet ja hyvinvointi (NISU) –tutkimusta, joka on toteutettu Jyväskylän yliopiston Perhetutkimusyksikön sekä psykologian laitoksen yhteistyönä. NISU-projektin vastaavina tutkijoina toimivat Anna Rönkä ja Anna-Maija Poikkeus, joiden lisäksi tutkimuksen eri vaiheisiin on osallistunut psykologian opiskelijoita. Tutkimusaineisto koostui kyselystä, joka toteutettiin kuuden luokan oppilaille kahdelta keskisuomalaiselta yläasteelta seitsemännen luokan aikana marraskuussa 1999, kahdeksannen luokan aikana maaliskuussa 2001 ja yhdeksännen luokan aikana toukokuussa 2002.

Tässä pro gradu –tutkielmassa on mukana ne 123 iältään 12-14-vuotiasta oppilasta, jotka osallistuivat kyselyyn sekä seitsemännellä että kahdeksannella luokalla. Tyttöjä heistä oli 68 (55,3%) ja poikia 55 (44,7%). Kysely toteutettiin yhden koulutunnin aikana. Koska vain toisella tutkimuskerralla saatiin vastaukset myös poissaolijoilta, tutkittavan oppilasjoukon koko oli noin 77% kyseisten luokkien kokonaismäärästä. Lisäksi muutama oppilas oli siirtynyt seitsemännen luokan jälkeen toiseen kouluun. Osallistumisesta palkittiin arpomalla jokaisessa luokassa tunnin lopuksi elokuvalippu sekä jakamalla kullekin oppilaalle makeinen ja/tai purukumi. Lisäksi kyselyyn vastanneista nuorista 57 osallistui lisäksi syventävään haastatteluun maaliskuussa 2000, mutta tuota osaa aineistosta ei tässä tutkimuksessa ole käytetty.

Seitsemännellä luokalla nuorista 84 (68,3%) asui biologisen äidin ja isän kanssa, 16 (13,0%) asui uusperheessä (äiti- tai isäpuoli) ja 23 (18,7%) asui yksinhuoltajaperheessä (22 äidin, 1 isän kanssa). Vastaavasti kahdeksannella luokalla 87 (70,7%) asui ydinperheessä, 19 (15,5%) uusperheessä ja 17 (13,8%) asui yksinhuoltajaperheessä (16 äidin ja 1 isän kanssa).

2.2 Muuttujat

Suhteet vanhempiin ja ystävään

Nuorten suhteista äitiin/äitipuoleen, isään/isäpuoleen sekä ystävään kysyttiin Fuhrmanin kehittämän Network of Relationships Inventory –arviointilomakkeen (NRI; Fuhrman & Buhrmester, 1992) kolmella asteikolla: 1) Uskoutuminen, 2) Kumppanuus, 3) Ristiriidat. Kutakin asiaa kysyttiin kolmella kysymyksellä, joihin vastattiin kunkin läheisen ihmisen eli äidin tai äitipuolen, isän tai isäpuolen sekä kaverin osalta erikseen. Tässä pro gradu –työssä käytettiin summamuuttujia, jotka muodostettiin laskemalla keskiarvot jokaisen asteikon kolmeen kysymykseen annetuista vastauksista. Vastaaminen tapahtui 5-portaisella Likert-asteikolla (1 = Vähän tai ei lainkaan, 2 = Jonkin verran, 3 = Hyvin paljon, 4 = Erittäin paljon, 5 = Eniten).

Uskoutuminen: ”Kuinka paljon puhut tämän ihmisen kanssa kaikenlaisista asioista?”; ”Kuinka paljon kerrot salaisuuksistasi ja omista tunteistasi tälle ihmiselle?”; ”Kuinka paljon puhut tälle ihmiselle asioista, joista et halua muiden tietävän?”

Kumppanuus: ”Kuinka paljon vietät vapaa-aikaasi tämän henkilön kanssa?”; ”Kuinka paljon pidät hauskaa tämän ihmisen kanssa?”; ”Kuinka usein menet yhdessä jonkin ja teet mukavia juttuja tämän ihmisen kanssa?”

Ristiriidat: ”Kuinka paljon sinä ja tämä henkilö vihastutte toisiinne tai pahoitate toistenne mielen?”; ”Kuinka paljon sinä ja tämä henkilö olette eri mieltä ja riitelette?”; ”Kuinka paljon sinä ja tämä henkilö kinastelette toistenne kanssa?”

Asteikkojen sisäiset reliabiliteetit (Cronbachin alpha) vaihtelivat välillä .80 (uskoutuminen isälle 8. luokalla) ja .93 (uskoutuminen kaverille 7. luokalla).

Vanhemmuus

Nuoria pyydettiin arvioimaan vanhemmuuden laatua kolmella kriteerillä: 1) Lämpö ja läsnäolo, 2) Oman ajattelun tukeminen ja 3) Valvonta. Nuorten kokemusta näistä vanhemmuuden osa-alueista kysyttiin Steinbergin (Steinberg, Lamborn, Dornbusch, & Darling, 1992) kehittämällä arviointiasteikolla.

Lämpö ja läsnäolo (Warmth and Acceptance) –osa-asteikko koostui yhdeksästä väitämästä (esim. Vanhempani viettävät aikaa kanssani jutellen; Vanhempani kannustavat

minua jatkuvasti tekemään parhaani kaikessa, mitä teen), joita pyydettiin arvioimaan 4-portaisella asteikolla (1 = Voimakkaasti eri mieltä, 2 = Jossain määrin eri mieltä, 3 = Jossain määrin samaa mieltä, 4 = Voimakkaasti samaa mieltä).

Oman ajattelun tukeminen –osa-asteikko (Psychological Autonomy Granting) koostui myös yhdeksästä väittämästä (esim. Vanhempani antavat ymmärtää, että heidän näkemyksensä ovat oikeassa ja että minun ei tulisi kyseenalaistaa niitä - käännetty; Vanhempani antavat minun tehdä omia suunnitelmia asioista, joita itse todella haluan tehdä), joita pyydettiin arvioimaan 4-portaisella asteikolla (1 = Voimakkaasti eri mieltä, 2 = Jossain määrin eri mieltä, 3 = Jossain määrin samaa mieltä, 4 = Voimakkaasti samaa mieltä).

Valvonta. Vanhempien ylläpitämien rajojen ja valvonnan (Strictness and Supervision) arviointiin sisältyi Steinbergin lomakkeessa kaksi erillistä osaa: vanhempien aktiiviset kontrollointipyrkimykset, vanhempien tieto nuoren tekemisistä sekä kotiintuloajat. Tässä tutkimuksessa on mukana noista osista kaksi ensimmäistä. *Vanhempien aktiivisista kontrollointipyrkimyksistä* kysyttiin kolmella kysymyksellä (Minne menet iltaisin?; Mitä teet vapaa-aikanasi?; Missä olet koulun jälkeen iltapäivällä ennen kuin vanhemmat tulevat kotiin?), joihin nuori vastasi sen perusteella, kuinka paljon vanhemmat yrittivät ottaa niistä selvää. Kysymyksiin vastattiin 4-portaisella asteikolla (1 = Eivät lainkaan, 2 = Yrittävät hieman, 3 = Yrittävät tosi paljon, 4 = Eivät yritä, koska tietävät muutenkin). *Vanhempien tietoa nuoren tekemisistä* kartoitettiin samoilla kysymyksillä, joissa nuori arvioi sitä, kuinka paljon hänen vanhempansa todella tietävät hänen tekemisistään. Kysymyksiin vastattiin 3-portaisella asteikolla (1 = Eivät tiedä, 2 = Tietävät jossain määrin, 3 = Tietävät täysin). Näiden molempien osien vastauksista muodostettiin summuuttuja, jonka sisäinen reliabiliteetti (Cronbachin alpha) oli seitsemännellä luokalla .75 ja kahdeksannella luokalla .78.

Hyvinvointi

Nuorten hyvinvointia arvioitiin viidellä kriteerillä: 1) Masennusoireiden määrä, 2) Alkoholien käyttö, 3) Kielteinen asennoituminen kouluun, 4) Fyysisen minäkuvan myönteisyys ja 5) Sosiaalisten suhteiden myönteisyys.

Masennusoireet. Masennusoireiden arvioinnissa käytettiin Angoldin ja Costellon (1987) kehittämää *Recent Moods and Feelings Questionnaire* –lomaketta. Seitsemän-

nellä luokalla kysyttiin kaikki 33 osiota, mutta kahdeksannella luokalla niistä valittiin 20 vastattavaksi. Tässä tutkimuksessa on molempien tutkimuskertojen osalta käytetty tämä 20 osion kokonaisuus. Nuorta pyydettiin raportoimaan tuntemuksiaan viimeisen kuukauden aikana arvioimalla jokaista väitettä (esim. Tunsin oloni yksinäiseksi; Ajattelin kuolemaa; Minulla oli vähemmän ruokahalua kuin tavallisesti) 3-portaisella asteikolla (1 = Piti paikkansa; 2 = Piti toisinaan paikkansa; 3 = Ei pitänyt paikkaansa). Muuttujien sisäinen reliabiliteetti (Cronbachin alpha) oli seitsemännellä luokalla .92 ja kahdeksannella luokalla .93.

Alkoholin käyttö. Nuorten alkoholin, tupakan ja huumeiden käyttöä kysyttäessä käytettiin Helsingin yliopiston kansanterveystieteen ja Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen yhteistyönä toteutettua *Kaksosten kehitys ja terveys* –tutkimuksen lomaketyönselyn 14-vuotiaille tarkoitettuja osioita. Alkoholin käyttöä tutkittiin kahdella yksittäisellä kysymyksellä (Kuinka usein itse juot alkoholia?; Kuinka usein käytät alkoholia niin, että olet ainakin hiukan humalassa?). Vastausvaihtoehdot molempiin kysymyksiin olivat: 1 = En juo alkoholia, 2 = Harvemmin kuin kerran kuukaudessa, 3 = Noin 1-2 kertaa kuukaudessa, 4 = Kerran viikossa tai useammin. Näistä kahdesta kysymyksestä muodostettiin summamuuttuja laskemalla niihin annetuista vastauksista keskiarvo. Muuttujien sisäinen reliabiliteetti (Cronbachin alpha) oli seitsemännellä luokalla .93 ja kahdeksannella luokalla .96.

Fyysinen minäkuva, sosiaaliset suhteet ja asennoituminen kouluun. Fyysistä minäkuva, sosiaalisia suhteita ja koulua koskevia asenteita arvioitiin Reynoldsin ja Kamphausin (1992) 12-16 –vuotiaille tarkoitettulla *Behavioral Assessment Scales for Children (BASC)* –itsearviointilomakkeella. Tutkimuksessa käytetyt 34 kysymystä esitettiin satunnaisessa järjestyksessä ja vastausvaihtoehdot olivat kyllä ja ei. Koodausvaiheessa osalla osioista asteikko käännettiin manuaalin mukaisesti toiseen suuntaan. *Myönteistä fyysistä minäkuva* arvioiva asteikko koostui 8 osiosta (esim. Olen tyytyväinen ulkonäkööni; Toivon, että olisin erilainen – käännetty). *Sosiaalisten suhteiden myönteisyyttä* mittaava asteikko sisälsi 16 osiota (esim. Muut arvostavat minua; Minusta on mukava tavata muita). *Kielteistä asennetta kouluun* arvioiva asteikko koostui 10 osiosta (esim. Inhoan koulua; Minulle on tärkeää, että saan tehtävät valmiiksi – käännetty). Muuttujien sisäinen reliabiliteetti (Cronbachin alpha) vaihteli välillä .75 (Kielteinen asenne kouluun 7. luokalla) ja .85 (Myönteinen fyysinen minäkuva 8. luokalla).

2.3 Tilastolliset analyysit

Aineiston tilastolliset analyysit suoritettiin SPSS for Windows 10.1 –ohjelmalla. Eroja uskoutumisessa äidille, isälle ja kaverille tutkittiin käyttäen parittaista vertailua riippuvien otosten t-testillä. Muuttujina käytettiin kolmea summamuuttujaa: Uskoutuminen äidille, Uskoutuminen isälle, Uskoutuminen kaverille. Sukupuolten välisiä eroja uskoutumisessa äidille, isälle ja kaverille tutkittiin riippuvien otosten t-testillä.

Vanhemmuuden osa-alueiden ja nuorten uskoutumisen välisten yhteyksien korrelaatioanalyysissä käytettiin Pearsonin korrelaatiokerrointa. Sekä eroja uskoutumisessa että vanhemmuuden ja uskoutumisen välisiä yhteyksiä tarkasteltiin erikseen seitsemännen ja kahdeksannen luokan osalta.

Nuorten uskoutujaryhmät muodostettiin hierarkkisella ryhmittelyanalyysillä erikseen seitsemännellä ja kahdeksannella luokalla. Ryhmät muodostettiin uskoutumissummamuuttujien (Uskoutuminen äidille, Uskoutuminen isälle, Uskoutuminen kaverille) perusteella. Hierarkkinen ryhmittelyanalyysi alkoi sillä, että pyrittiin löytämään mahdollisimman toistensa kaltaiset havainnot ja luomaan niistä ryhmiä eli klustereita. Seuraavissa vaiheissa yhdistettiin mahdollisimman samanlaiset klusterit yhteen ja edelleen klusterijoukot yhteen, kunnes koko aineisto muodosti yhden suuren klusterin. Koko ryhmittelyanalyysi perustuu siihen, että ryhmitellään mahdollisimman samankaltaiset havainnot samaan ryhmään (Metsämuuronen, 2001). Tämän samankaltaisuuden etsiminen on teknisesti havaintojen välisten etäisyyksien mittaamista. Havaintojen ja klustereiden etäisyyksien mittaamiseksi käytettiin euklidisen etäisyyden neliötä, joka on kaikkien havaintojen suhteen laskettujen poikkeamien neliöiden summa. Etäisyyksien laskemisen jälkeen havainnot tai klusterit yhdistettiin toisiinsa käyttäen Wardin metodia. Klusterianalyysi havainnollistettiin niin sanottuna dendrogrammina eli puukuvaajana, jossa yhdisteltiin havaintoja vasemmalta oikealle suuremmiksi kokonaisuuksiksi, kunnes koko havaintojoukko oli luokiteltu yhdeksi klusteriksi. Kuvaajasta voitiin päättää vaihe, johon ryhmittely oli järkevää päättää eli klustereiden lukumäärä niiden tulkinnallisuuden perusteella. Tulkinnallisuutta arvioitiin laskemalla klustereiden keskiarvoja uskoutumissummamuuttujissa.

Jotta klustereiden välisiä eroja voitiin pitää todellisina, uskoutumista äidille, isälle ja kaverille vertailtiin kaikkien klustereiden kesken yksisuuntaisella varianssianalyysillä

(ANOVA) käyttäen Scheffén menetelmää. Tällä menetelmällä vertailtiin myös hyvinvointimuuttujien keskiarvoeroja klustereiden välillä.

Muutosta uskoutumisessa seitsemännen ja kahdeksannen luokan aikana tutkittiin käyttäen yksimuuttujaista toistomittausasetelmaa. Lisäksi tehtiin ristiintaulukko, josta voitiin tarkastella tyypillisiä siirtymiä eri klustereiden välillä.

3 TULOKSET

3.1 Uskoutuminen äidille, isälle ja kaverille

Nuoret uskoutuivat kaverille eniten ja äidille enemmän kuin isälle sekä seitsemännellä että kahdeksannella luokalla (ks. Taulukko 1). Tämä koski niin tyttöjä kuin poikia (ks. Taulukko 2). Tytöt ja pojat erosivat toisistaan sekä seitsemännellä että kahdeksannella luokalla siten, että pojat uskoutuivat isälle tyttöjä enemmän ja tytöt puolestaan kaverille poikia enemmän. Äidille uskoutumisessa ei ollut sukupuolten välistä eroa kummallakaan luokalla.

Taulukko 1. Äidille, isälle ja kaverille uskoutumisen parittainen vertailu 7. ja 8. luokalla; riippuvien otosten t-testi.

Uskoutuminen		Äidille	Isälle	t	df
7.lk	M	2,53	1,97	7,560***	114
	s.d.	1,09	0,87		
8.lk	M	2,15	1,68	7,318***	120
	s.d.	0,94	0,65		
Uskoutuminen		Äidille	Kaverille	t	df
7.lk	M	2,57	3,38	5,546***	107
	s.d.	1,12	1,31		
8.lk	M	2,15	3,38	-8,955***	122
	s.d.	0,94	1,25		
Uskoutuminen		Isälle	Kaverille	t	df
7.lk	M	1,97	3,35	-9,649***	105
	s.d.	0,87	1,31		
8.lk	M	1,68	3,36	12,612***	120
	s.d.	0,65	1,25		

* = p<.05, ** = p<.01, *** = p<.001

Taulukko 2. Tyttöjen ja poikien vertailu äidille, isälle ja kaverille uskoutumisessa; riippumattomien otosten t-testi.

Uskoutuminen			Tytöt	Pojat	t	df
7.lk	Äidille	M	2,63	2,42	1,03	119
		s.d.	1,08	1,11		
	Isälle	M	1,81	2,20	-2,44*	117
		s.d.	0,73	0,99		
	Kaverille	M	3,67	2,90	3,06**	110
		s.d.	1,22	1,39		
8. lk	Äidille	M	2,22	2,07	0,87	121
		s.d.	0,97	0,91		
	Isälle	M	1,49	1,90	-3,58***	119
		s.d.	0,50	0,73		
	Kaverille	M	3,75	2,92	3,91***	121
		s.d.	1,22	1,14		

* = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Äidille ja isälle uskoutuminen oli yhteydessä toisiinsa sekä seitsemännellä että kahdeksannella luokalla eli nuoret, jotka uskoutuivat jommallekummalle vanhemmalle, uskoutuivat myös toiselle (ks. Taulukko 3). Tämä yhteys toteutui tytöillä ja pojilla. Seitsemännellä luokalla kaverille uskoutuminen oli yhteydessä ainoastaan äidille uskoutumiseen eli ne nuoret, jotka uskoutuivat äidille, uskoutuivat myös kaverille ja toisinpäin. Kahdeksannella luokalla kaverille uskoutuminen ei ollut yhteydessä vanhemmille uskoutumiseen.

3.2 Vanhemmuuden laadun ja nuorten uskoutumisen väliset yhteydet

Vanhemmuuden laatu ja uskoutuminen vanhemmille olivat toisiinsa yhteydessä molemmissa ikäluokissa (ks. Taulukot 3 ja 4).

Taulukko 3. Muuttujien väliset korrelaatiot 7. luokalla.

Muuttuja	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.Uskoutuminen äidille										
2.Uskoutuminen isälle	.698**									
3.Uskoutuminen kaverille	.246**	.132								
4.Kumppanuus äidin kanssa	.541**	.352**	.233**							
5.Kumppanuus isän kanssa	.500**	.671**	.083	.479**						
6.Ristiriidat äidin kanssa	-.121	-.148	.143	-.132	-.118					
7.Ristiriidat isän kanssa	.032	.002	.037	-.096	.001	.510**				
8.Lämpö ja läsnäolo	.463**	.335**	.139	.314**	.388**	-.382**	-.364**			
9.Oman ajattelun tukeminen	-.154	-.225*	-.012	-.114	-.100	-.082	-.084	.176		
10.Valvonta	.287**	.184*	.088	.232*	.214*	-.083	.031	.251**	.053	

* = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Taulukko 4. Muuttujien väliset korrelaatiot 8. luokalla.

Muuttuja	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1.Uskoutuminen äidille										
2.Uskoutuminen isälle	.665**									
3.Uskoutuminen kaverille	.067	-.117								
4.Kumppanuus äidin kanssa	.689**	.547	-.075							
5.Kumppanuus isän kanssa	.551**	.717**	-.269**	-.156						
6.Ristiriidat äidin kanssa	-.106	-.153	.213*	-.226**	-.156					
7.Ristiriidat isän kanssa	.052	-.160	.361**	-.045	-.183*	.382**				
8.Lämpö ja läsnäolo	.377**	.285**	-.005	.401**	.323**	-.296**	-.272**			
9.Oman ajattelun tukeminen	.137	.058	-.154	.125	.097	-.322**	-.287**	.199*		
10.Valvonta	.365**	.222**	-.151	.313**	.234**	.074	-.154	.276**	.054	

*= $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Vanhempien ja nuorten välinen kumppanuus, vanhempien osoittama lämpö ja läsnäolo sekä valvonta olivat yhteydessä nuorten uskoutumiseen vanhemmille sekä seitsemännellä että kahdeksannella luokalla. Mitä enemmän nuorten ja vanhempien välisessä suhteessa koettiin kumppanuutta, vanhempien osoittamaa lämpöä ja läsnäoloa sekä valvontaa, sitä enemmän nuoret uskoutuivat niin äidille kuin isälle.

Nuorten ja vanhempien välisillä ristiriidoilla oli positiivinen yhteys nuorten uskoutumiseen kaverille kahdeksannella luokalla. Ristiriitojen ja uskoutumisen välisessä yhteydessä oli havaittavissa sellainen suunta, että tytöt uskoutuivat kaverille sitä enemmän, mitä enemmän heillä oli ristiriitoja äidin kanssa, kun taas pojat uskoutuivat kaverille sitä enemmän, mitä enemmän heillä oli ristiriitoja kumman tahansa vanhemman kanssa.

3.3 Uskoutujaryhmät

Tässä tutkimuksessa päätös klustereiden lukumäärästä tehtiin käyttämällä hierarkkisen klusterianalyysin dendrogram-kaaviota. Kaavion mukaan voitiin erottaa erilaisia klustereita, joiden keskiarvoerojen perusteella oli mahdollista tulkita klusterit toisistaan poikkeaviksi.

Seitsemäs- ja kahdeksasluokkalaiset nuoret voitiin jakaa uskoutumisen perusteella neljään ryhmään (ks. Taulukot 5 ja 6). Ensinnäkin noin puolet nuorista ei uskoutunut kovin paljon kenellekään. Neljäs-viidesosa uskoutui kaverille, noin viidesosa uskoutui kaverille ja äidille ja muutama nuori uskoutui lähinnä äidille ja isälle.

Taulukko 5. Nuorten uskoutujaryhmät 7. luokalla

Ryhmä	n	%	Tytöt / n	Pojat / n
Vähän uskoutuvat	52	50,5	28	24
Kaverille uskoutuvat	19	18,4	13	6
Vanhemmille uskoutuvat	9	0,9	4	5
Kaverille ja äidille uskoutuvat	23	22,3	15	8

Taulukko 6. Nuorten uskoutujaryhmät 8. luokalla.

Ryhmä	n	%	Tytöt / n	Pojat / n
Vähän uskoutuvat	64	52,9	27	37
Vanhemmille uskoutuvat	6	0,5	3	3
Kaverille uskoutuvat	30	24,8	23	7
Kaverille ja äidille uskoutuvat	21	17,4	13	8

Ryhmät muodostettiin sen perusteella, kenelle kunkin ryhmän nuoret uskoutuivat eniten. Lisäksi kriteerinä oli se, että nimetylle ihmiselle uskoutuvat nuoret erosivat hänelle uskoutumisessa muista ryhmistä (ks. Taulukot 7 ja 8).

Vähän uskoutuvien nuorten uskoutuminen oli vähäistä niin äidille, isälle kuin kaverillekin, mutta kaverille he uskoutuivat silti eniten ja isälle vähiten. Kaverille uskoutuvat nuoret puhuivat asioistaan jonkin verran myös äidille ja isälle. Ne nuoret, jotka uskoutuivat kaverille ja äidille, puhuivat puolestaan eniten kaverille, hyvin paljon äidille ja jonkin verran isälle. Vanhemmille uskoutuvat nuoret uskoutuivat jonkin verran myös kaverilleen.

Taulukko 7. Ryhmien väliset erot uskoutumisessa äidille, isälle ja kaverille 7. luokalla; yksisuuntainen varianssianalyysi (ANOVA) Scheffen menetelmällä.

Uskoutuminen		1 Vähän uskoutuvat	2 Kaverille uskoutuvat	3 Vanhemmille uskoutuvat	4 Kaverille ja äidille uskoutuvat	F	df	Scheffe
Äidille	M	2,1	1,6	4,3	3,7	72,992***	3	3, 4 > 1, 2
	s.d.	0,70	0,48	0,59	0,58			
Isälle	M	1,7	1,5	3,7	2,4	36,700***	3	3, 4 > 1, 2 3 > 4
	s.d.	0,58	0,46	0,79	0,69			
Kaverille	M	2,4	4,8	2,6	4,6	92,238***	3	2, 4 > 1 2 > 3 4 < 3
	s.d.	0,80	0,41	0,77	0,53			

* = p<.05, ** = p<.01, *** = p<.001

Taulukko 8. Ryhmien väliset erot uskoutumisessa äidille, isälle ja kaverille 8. luokalla; yksisuuntainen varianssianalyysi (ANOVA) Scheffen menetelmällä.

Uskoutuminen		1 Vähän uskoutuvat	2 Vanhemmille uskoutuvat	3 Kaverille uskoutuvat	4 Kaverille ja äidille uskoutuvat	F	df	Scheffe
Äidille	M	1,85	4,72	1,63	3,05	78,234***	3	2, 4 > 1 2 > 3, 4 4 > 3
	s.d.	0,51	0,39	0,42	0,80			
Isälle	M	1,65	3,00	1,23	2,03	24,143***	3	2, 4 > 1 1, 2 > 3 2 > 4 4 > 3
	s.d.	0,45	1,14	0,25	0,71			
Kaverille	M	2,43	2,11	4,64	4,71	167,673***	3	3, 4 > 1, 2
	s.d.	0,64	0,69	0,41	0,35			

* = p<.05, ** = p<.01, *** = p<.001

3.4 Uskoutumisen yhteydet hyvinvointiin

Seitsemännellä luokalla eri klustereihin kuuluvien nuorten hyvinvoinnissa ei ollut eroa. Sen sijaan eri klustereihin kuuluvien kahdeksaluokkalaisten nuorten masentuneisuudessa, fyysisessä minäkuvassa ja alkoholikäytössä oli eroja (Taulukko 9).

Taulukko 9. Uskoutujaryhmien keskiarvovertailu hyvinvointimuuttujissa 8. luokalla; yksisuuntainen varianssianalyysi (ANOVA) Scheffen menetelmällä.

Muuttujat		1 Vähän uskoutuvat	2 Vanhemmille uskoutuvat	3 Kaverille uskoutuvat	4 Kaverille ja äidille uskoutuvat	F	df	Scheffe
Masennusoireiden määrä	M s.d.	6,56 7,14	5,83 7,57	12,77 9,50	12,52 9,71	5,488***	3	3, 4 > 1
Kielteinen asennoituminen kouluun	M s.d.	0,31 0,24	0,27 0,24	0,39 0,27	0,42 0,26	1,473	3	
Fyysisen minäkuvan myönteisyys	M s.d.	0,78 0,26	0,75 0,22	0,52 0,35	0,63 0,33	5,643***	3	1 > 3
Sosiaalisten suhteiden myönteisyys	M s.d.	0,85 0,15	0,78 0,31	0,87 0,18	0,85 0,18	0,468	3	
Alkoholin käyttö	M s.d.	3,77 1,86	2,83 1,60	5,23 1,41	4,71 1,95	6,493***	3	3 > 1, 2

* = $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

Vähän uskoutuvat nuoret olivat vähemmän masentuneita kuin ne, jotka uskoutuivat eniten kaverille tai kaverille ja äidille. Toisaalta vanhemmille uskoutuvat nuoret raportoivat masennusoireita vielä vähemmän kuin vähän uskoutuvat eli myös he olivat kaverille sekä kaverille ja äidille uskoutuvia vähemmän masentuneita. Ero ei ollut kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä todennäköisesti tuon ryhmän pienen koon vuoksi (N=6).

Fyysinen minäkuva erosi vain vähän uskoutuvien ja kaverille uskoutuvien nuorten välillä. Vähän uskoutuvilla oli myönteisempi fyysinen minäkuva kuin kaverille uskoutuvilla.

Ryhmien väliset erot alkoholinkäytössä olivat hiukan erilaiset tytöillä ja pojilla (Taulukko 10). Kaverille ja äidille sekä kaverille uskoutuvat tytöt käyttivät alkoholia eniten. Kaverille uskoutuvien tyttöjen ryhmä erosi enemmän alkoholia käyttävänä ryhmänä sekä vähän että vanhemmille uskoutuvien tyttöjen ryhmistä. Kaverille ja äidille uskoutuvien tyttöjen ryhmä erosi puolestaan ainoastaan vähän uskoutuvien ryhmästä. Tosin tilastollista eroa vanhemmille uskoutuviin tyttöihin ei ollut, vaikka vanhemmille uskoutuvat käyttivät alkoholia vähemmän kuin vähän uskoutuvat tytöt. Tämä johtunee vanhemmille uskoutuvien tyttöjen ryhmän pienestä koosta (N=3).

Sen sijaan pojat, jotka uskoutuivat kaverille, käyttivät alkoholia enemmän kuin kaverille ja äidille sekä vanhemmille uskoutuvat pojat. Tosin ero vanhemmille uskoutuvien poikien alkoholin käyttöön ei ollut tilastollisesti merkitsevä todennäköisesti tuon ryhmän pienen koon vuoksi (N=3).

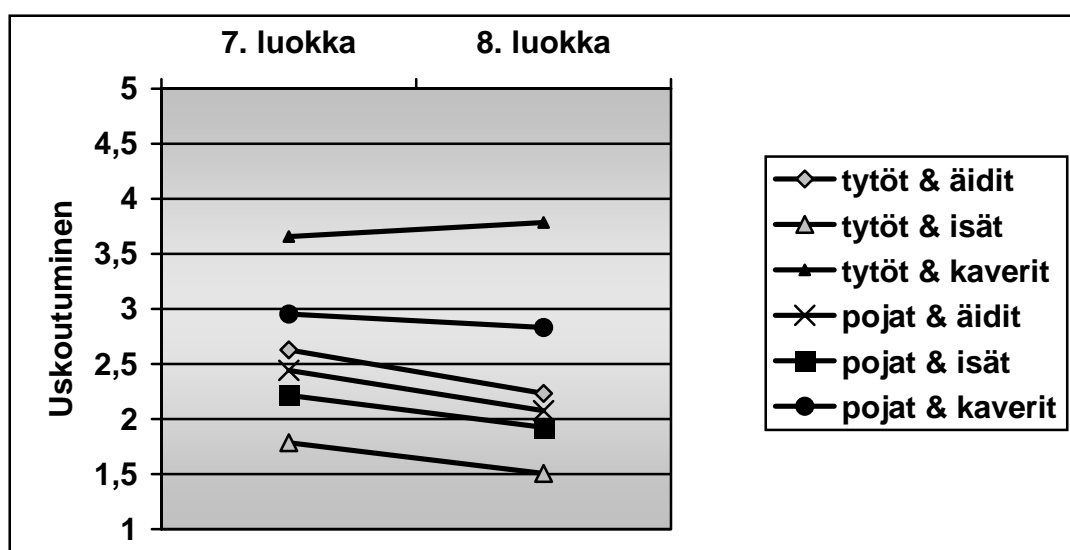
Taulukko 10. Uskoutujaryhmien keskiarvovertailu alkoholin käytössä 8. luokalla tytöt ja pojat erikseen; yksisuuntainen varianssianalyysi (ANOVA) Scheffén menetelmällä.

Muuttuja		1 Vähän uskoutuvat	2 Vanhemmille uskoutuvat	3 Kaverille uskoutuvat	4 Kaverille ja äidille uskoutuvat	F	df	Scheffe
Tyttöjen alkoholinkäyttö	M s.d.	3,07 1,52	2,33 0,58	4,87 1,36	5,38 1,85	10,584***	3	3, 4 > 1
Poikien alkoholinkäyttö	M s.d.	4,27 1,94	3,33 2,31	6,43 0,79	3,63 1,69	3,775	3	3 > 4

*= $p < .05$, ** = $p < .01$, *** = $p < .001$

3.5 Muutokset uskoutumisessa

Uskoutumisen määrän lisääntymistä tai vähenemistä äidille, isälle ja kaverille seitsemän ja kahdeksannen luokan välisenä aikana tutkittiin yksimuuttujaisella toistomittausanalyysillä, jossa tarkasteltavina muuttujina käytettiin sukupuolta ja uskoutumista äidille, isälle ja kaverille eri ikävaiheissa. Sekä äidille ($F 18,133$; $p .000$) että isälle ($F 15,585$; $p .000$) uskoutuminen näyttää ikävaiheen omavaikutuksen perusteella vähenevän, kun taas uskoutumisessa kaverille ($F 0,000$; $p .987$) ei tapahdu muutosta (ks. Kuvio 1). Kahdeksannella luokalla uskoutuminen äidille ja isälle oli edelliseen vuoteen verrattuna vähäisempää, kun taas kaverille uskoutumisessa ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.

Kuvio 1. Muutos nuorten uskoutumisessa äidille, isälle ja kaverille 7.:n ja 8.:n luokan aikana.

Sukupuolella oli omavaikutusta uskoutumisessa isälle ($F = 12,887$; $p = .000^{***}$) ja kaverille ($F = 15,844$; $p = .000^{***}$). Muutos vanhemmille ja kaverille uskoutumisessa oli samansuuntaista sekä tytöillä että pojilla, mutta muutos uskoutumisessa isälle ja kaverille tapahtui sukupuolten välillä eri tasoilla. Pojat uskoutuivat isälle enemmän kuin tytöt, mutta molempien uskoutuminen isälle väheni yhtä lailla toisiinsa verrattuna. Tytöt puolestaan uskoutuivat kaverille poikia enemmän, mutta kumpienkaan uskoutumisessa kaverille ei tapahtunut tilastollisesti merkitsevää muutosta. Sukupuolella ja ikävaiheella ei ollut yhdysvaikutusta.

Mahdollista muutosta siinä, mihin uskoutujaryhmään nuoret kuuluvat, tutkittiin ristiintaulukoinnin avulla laskemalla jäännöksiä ja tarkastelemalla niistä mahdollisia siirtymiä ryhmien välillä (Taulukko 12). Nuorista suurin osa pysyi samassa ryhmässä luukunottamatta vanhemmille uskoutuvia nuoria, joista yli puolet siirtyi vähän uskoutuien ryhmään. Mutta nuoria myös siirtyi lähes kaikista ryhmistä toisiin ryhmiin.

Taulukko 12. Ristiintaulukko ryhmien välisistä siirtymistä 7.:n ja 8.:n luokan välisenä aikana; frekvenssit ja prosentit.

7.lk	8.lk	Vähän uskoutuvat	Vanhemmille uskoutuvat	Kaverille uskoutuvat	Kaverille ja äidille uskoutuvat	Yhteensä
Vähän uskoutuvat		36 / 69% ^t	1 / 2%	10 / 19%	5 / 10% ^{at}	52
Kaverille uskoutuvat		6 / 32% ^{at}	0 / 0%	9 / 47% ^t	4 / 21%	19
Vanhemmille uskoutuvat		5 / 56%	3 / 33% ^t	0 / 0%	1 / 11%	9
Kaverille ja äidille uskoutuvat		7 / 30% ^{at}	2 / 9%	6 / 26%	8 / 35% ^t	23
Yhteensä		54	6	25	18	103

t = tyypillinen siirtymä, at = epätyypillinen siirtymä

4 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia ensinnäkin sitä, uskoutuvatko seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaiset nuoret vanhemmille vai kaverille ja onko vanhemmuuden laatu yhteydessä nuorten uskoutumiseen. Toiseksi tutkittiin sitä, voidaanko nuoret jakaa uskoutumisen perusteella ryhmiin ja onko ryhmien välillä eroa hyvinvoinnissa. Kolmanneksi selvitettiin mahdollista muutosta uskoutumisessa seitsemännen ja kahdeksannen luokan aikana.

Tulosten mukaan nuoret uskoutuivat kaverille eniten ja äidille enemmän kuin isälle. Sukupuolten välillä oli kuitenkin eroa siten, että tytöt uskoutuivat kaverille poikia enemmän ja pojat isälle tyttöjä enemmän. Vanhemmuuden laatu oli yhteydessä nuorten vanhemmille uskoutumiseen molemmissa ikävaiheissa. Mitä enemmän nuoret kokivat suhteissaan vanhempiin kumppanuutta, vanhempien osoittamaa lämpöä ja läsnäoloa sekä valvontaa, sitä enemmän nuoret uskoutuivat heille. Ristiriidat vanhempien kanssa olivat puolestaan yhteydessä nuorten uskoutumiseen kaverille kahdeksannella luokalla.

Nuoret voitiin jakaa uskoutumisen perusteella neljään ryhmään: vähän uskoutuviin, vanhemmille uskoutuviin, kaverille uskoutuviin sekä kaverille ja äidille uskoutuviin. Näiden ryhmien välillä oli eroa masentuneisuudessa, alkoholinkäytössä ja fyysisessä minäkuvassa. Kaverille sekä kaverille ja äidille uskoutuvat nuoret raportoivat enemmän masennusoireita ja käyttivät enemmän alkoholia kuin vähän uskoutuvat ja vanhemmille uskoutuvat nuoret.

Muutokset nuorten uskoutumisessa näkyivät siten, että kaverille uskoutuminen ei muuttunut, mutta äidille ja isälle uskoutuminen väheni kahden ikäkauden aikana.

Tulos, että nuoret puhuvat asioistaan eniten kaverille samalla, kun vanhemmille uskoutuminen vähenee, on yhdenmukainen aiemmin tehtyjen tutkimustulosten kanssa (Hunter & Youniss, 1982; Rönkä ym., 2002; Välimaa, 2000). Tämä sopii yhteen niiden käsitysten kanssa, joiden mukaan nuoret kaipaavat yhä enemmän itsenäisyyttä (Larson & Richards, 1994; Prager, 1995) ja heidän suhteensa vanhempiin muuttuvat etäisemmiksi (Larson & Richards, 1994; Rönkä ym., 2002). Lisäksi nuoret tarvitsevat nuoruusiän muutoksiin vertaistukea ikätovereilta (Buhrmester & Prager, 1995).

Nuorten kokemus siitä, millainen suhde heillä oli vanhempiin, vaikutti heidän uskoutumiseensa vanhemmille. Mitä enemmän nuorten ja vanhempien välisessä suhteessa

koettiin kumppanuutta sekä vanhempien osoittamaa lämpöä ja läsnäoloa, sitä enemmän nuoret uskoutuivat niin äidille kuin isälle. Tämä sopii yhteen aiempien havaintojen kanssa siitä, että vanhempien hyväksyvä ja lämmin suhtautuminen lisää nuorten uskoutumista heille (Galvin & Brommel, 2000; Kerr & Stattin, 2000; Larson & Richards, 1994).

Myös vanhempien valvonta oli yhteydessä nuorten uskoutumiseen heille. Kun valvonta sisälsi tässä tutkimuksessa vanhempien kyselemisen sekä heidän tietämisen nuorten menemisistä, on luonnollista, että nuoret ilmoittivat puhuvansa vanhemmilleen sitä enemmän, mitä enemmän valvontaa oli. Toisaalta vanhempien osoittama valvonta on saattanut opettaa asioista kertomisen tavan nuorille, kuten Kerr ja Stattin (2000) ovat todenneet. Tällöin nuoret voivat puhua vanhemmilleen ilman, että vanhemmat erityisesti kysyvät mitään.

Kahdeksannella luokalla nuoret uskoutuivat kaverille sitä enemmän, mitä enemmän heillä oli ristiriitoja vanhempien kanssa. Ristiriidoilla ei tämän perusteella näytä olevan käänteistä vaikutusta vanhemmille uskoutumiseen eli vanhemmille uskoutuminen ei vähene ristiriitojen myötä. Se, että ristiriidat vanhempien kanssa näyttivät lisäävän kaverille uskoutumista vasta kahdeksannella luokalla, kuvastaa Furmanin ja Buhrmesterin (1992) sekä Röngän ym. (2002) havaintoa ystävyysuhteiden merkityksen kasvamisesta nuoruuden aikana. Vanhemmista etääntyminen ja ystävyysuhteiden tiivistyminen tapahtuu vähitellen.

Aiempien havaintojen mukaisesti (Galvin & Brommel, 2000; Larson & Richards, 1994; Noller & Bagi, 1985; Noller & Callan, 1990; Buhrmester & Prager, 1995) tämänkin tutkimuksen tulokset osoittivat äidin olevan nuorten uskoutumisen kohde useammin kuin isä. Tämän on nähty liittyvän ensinnäkin äitien tyyliin suhtautua nuorten asioihin (Crouter, McHale & Bartko, 1993; Noller & Callan, 1990) ja naisille tyypilliseen tapaan olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa (Collins & Miller, 1994; Galvin & Brommel, 2000; Prager, 1995). Toisaalta on ajateltu, että äideillä on usein ollut enemmän mahdollisuuksia olla lasten kanssa, kun he ovat isiin verrattuna ensisijaisemmin huolehtineet lastenhoidosta kotona (Larson & Richards, 1994; Pipp ym., 1985; Välimaa, 2000).

Tulokset sukupuolten välisistä eroista uskoutumisessa äidille, isälle sekä kaverille vastaavat usein esitettyjä kuvauksia tyttöjen ja poikien suhteista vanhempiin sekä kaveriin. Äidille uskoutumisessa tytöt ja pojat eivät eronneet toisistaan, mutta isälle ja kaverille uskoutumisessa oli eroa. Pojat uskoutuivat isälle enemmän kuin tytöt ja tytöt

uskoutuivat kaverille enemmän kuin pojat. Äidin ja tyttären välistä suhdetta pidetään läheisimpänä, isä-tytär –suhdetta etäisimpänä ja poikien suhteita molempiin vanhempiin intensiteetiltään näiden väliltä (Buhrmester & Prager, 1995; Larson & Richards, 1994; Prager, 1995; Rönkä ym., 2002). Tämän tutkimuksen tulosten perusteella eroa äiti-tytär- ja äiti-poika –suhteiden välillä ei voida arvioida, mutta sukupuolten välinen ero isälle uskoutumisessa on yhtenäinen aiempien havaintojen kanssa isä-tytär- ja isä-poika –suhteiden laadusta. Isän ja tyttären välisen suhteen etäisyyteen liittyvinä tekijöinä on pidetty erilaisia mielenkiinnon kohteita (Larson & Richards, 1994; Prager, 1995) ja vuorovaikutustyyliä (Buhrmester & Prager, 1995), vähäistä yhteistä aikaa (Rönkä ym., 2002) sekä isän vaikeutta suhtautua fyysisesti naiseksi kehittyvään tyttäreeseen (Larson & Richards, 1994).

Yhtä lailla tyttöjen ja poikien välinen ero kaverille uskoutumisessa on havaittu jo aikaisemmin. Myös Papinin ym. (1999), Rönkän ym. (2002) sekä Välimaan (2000) mukaan tytöt uskoutuvat kavereilleen poikia useammin. Prager (1995) onkin esittänyt, että poikia varhaisemmin kehittyvät tytöt (Ruble & Brooks-Gunn, 1982) tarvitsisivat enemmän vertaiskokemusten jakamista ystäviensä kanssa. Toisaalta Duck ja Wright (1993) arvelevat, että nuorille pojille olisi jo tyypillistä miehinen tapa olla puhumatta niin paljon kuin naiset puhuvat. Useilla pojilla ei ehkä olekaan tapana puhua henkilökohtaisista asioistaan toisten kanssa (Välimaa, 2000) vaan heillä on omat tapansa osoittaa läheisyyttä tekojen kautta (Pollack, 1999).

Vanhemmille uskoutumisen on todettu tässä ja aiemmissa tutkimuksissa vähenevän (Hunter & Youniss; 1982; Rönkä ym., 2002). Vaikka ystävyysuhteiden merkityksen on havaittu kasvavan nuoruuden aikana (Larson & Richards, 1994; Rönkä ym., 2002), nuorten uskoutuminen kaverille ei tämän tutkimuksen tulosten mukaan lisäännä. Sitä vastoin se pysyi seitsemännen ja kahdeksannen luokan aikana ennallaan. Se ei kuitenkaan välttämättä merkitse sitä, että kavereiden ja heille uskoutumisen merkitys ei vahvistuisi. Kavereiden merkityksen voi olettaa olevan vahva sen perusteella, että nuoret kuitenkin uskoutuivat heille selvästi eniten niin seitsemännellä kuin kahdeksannellakin luokalla. Mutta merkityksen vahvistumista on näiden tulosten perusteella mahdoton arvioida. Larsonin ja Richardsin (1994) sekä Pragerin (1995) oletusta siitä, että nuoret puhuisivat eri asioita kavereilleen kuin vanhemmilleen tulisi tutkia tarkemmin tarkastelemalla nuorten uskoutumisen sisältöjä eri ihmisille. Tämän tutkimuksen perusteella tuohon kysymykseen ei voitu vastata.

Nuoret voitiin jakaa ryhmiin uskoutumisen perusteella. Nuoret muodostivat neljä seuraavanlaista uskoutumisryhmää sekä seitsemännellä että kahdeksannella luokalla: vähän uskoutuvat, vanhemmille uskoutuvat, kaverille uskoutuvat sekä kaverille ja äidille uskoutuvat. Kaikkien ryhmien nuoret puhuivat niin vanhemmille kuin kaverille, mutta ryhmät muodostettiin sen perusteella, kenelle kunkin ryhmän nuoret uskoutuivat ensin. Nuoria ei voitu siis jakaa selkeästi ryhmiin sen perusteella, kenelle he ainoastaan uskoutuivat. Näiden ryhmien välillä oli kuitenkin eroja masentuneisuudessa, alkoholinkäytössä ja fyysisessä minäkuvassa kahdeksannella luokalla, mutta yhteydet olivat vähäisempiä ja monisyisempiä kuin oletettiin.

Kavereilla on vahva merkitys nuoruuden aikana (Furman & Buhrmester, 1992; Rönkä ym., 2002), mutta tämän tutkimuksen perusteella heille uskoutuminen ei suojele ainakaan masentuneisuudelta eikä alkoholinkäytöltä. Kaverille sekä kaverille ja äidille uskoutuvat raportoivat masennusoireita enemmän kuin vähän uskoutuvat ja vanhemmille uskoutuvat. Kerrin ja Stattinin (2000) mukaan vanhempien tietämys lastensa asioista on yhteydessä nuorten vähäiseen masentuneisuuteen. Tulos siitä, että vanhemmille uskoutuminen ei ollut yhteydessä masentuneisuuteen, on yhdenmukainen Kerrin ja Stattinin väitteen kanssa. Mutta kaverille ja äidille uskoutumisen yhteys masentuneisuuteen on ristiriidassa tuon havainnon kanssa ja tämän yhteyden tarkempi selvittely jääkin jatkotutkimusten varaan.

Tämän tutkimuksen perusteella ei voida vastata siihen, mikä merkitys kaverille uskoutumisella on masentuneisuuden kannalta. Yksi vaikuttava tekijä saattaa olla se, että kaverille sekä kaverille ja äidille uskoutuvien nuorten ryhmissä suurin osa oli tyttöjä. Vähän uskoutuvilla nuorilla oli parempi fyysinen minäkuva kuin kaverille ja äidille uskoutuvilla nuorilla. Nämä yhteydet saattavatkin olla yhteydessä tyttöjen tapaan usein verrata itseään kavereihin. Runsas yhteydenpito kaveriin voi lisätä vertailua ja sitä kautta esimerkiksi alemmuuden tunnetta ja siksi masentuneisuutta. Toisaalta tämän tutkimuksen perusteella ei voida vastata siihen, miten päin kaverille sekä kaverille ja äidille uskoutumisen yhteys masentuneisuuteen toteutuu. Siksi voidaan myös kysyä kokevatko näihin ryhmiin kuuluvat nuoret masentuneisuutensa takia enemmän tarvetta uskoutua toiselle ihmiselle. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan vertailtu puhumisen määrää, joten siitä ei voi tehdä johtopäätöksiä.

Kaverille uskoutuminen näytti olevan yhteydessä runsaaseen alkoholinkäyttöön niin tytöillä kuin pojilla. Kaverille ja äidille sekä kaverille uskoutuvat tytöt käyttivät alkoholo-

lia tytöistä eniten, kun taas poikien osalta kaverille uskoutuvat erottuivat eniten alkoholia käyttävänä ryhmänä. Näyttää siltä, että kokeilunhalu tai näyttämisenhalu ehkä vain kasvaa kaveriseurassa. Tuleekin pohtia, mitä tuo kavereiden suuri merkitys tarkoittaa. Saattavatko samassa vanhemmista etäännyttämisen ja yksityisyyden tarpeessa olevat nuoret vetää yhdessä kuilua itsensä ja vanhempien välille? Tämän mukaan ei voida kuitenkaan arvioida sitä, käyttävätkö kaverille sekä kaverille ja äidille uskoutuvat tytöt runsaasti alkoholia samasta syystä. Millainen merkitys alkoholinkäytön kannalta on vanhempien antamalla mallilla tai suhtautumisella alkoholiin ?

Molemmille vanhemmille uskoutuminen näytti olevan runsaalta alkoholinkäytöltä suojaava tekijä, sillä sekä tyttöjen että poikien osalta tuo ryhmä käytti alkoholia vähiten. Tämä tulos on yhdensuuntainen niiden havaintojen kanssa, joiden mukaan vanhempien tietäessä lastensa asioista heidän lapsillaan on vähemmän epäsosiaalista käyttäytymistä (Crouter ym., 1990; Kerr & Stattin, 2000). Perheen avoin kommunikaatiotyylly ennustaa nuorten uskoutumista vanhemmille (Papini ym., 1990). Jatkotutkimusten varaan jää kuitenkin selvittää, miksi molemmille vanhemmille uskoutuminen suojelee nuoria runsaalta alkoholinkäytöltä, mutta kaverille ja äidille uskoutuminen ei suojele. Lisäksi tulisi tutkia tarkemmin valvonnan ja vanhemmille uskoutumisen sekä vanhemmille uskoutumisen ja nuorten hyvinvoinnin välisiä yhteyksiä.

Vanhemmille uskoutumisen lisäksi vähäinen uskoutuminen näytti alkoholilta suojaavalta tekijältä tyttöjen osalta, kun taas pojilla vähäinen uskoutuminen oli yhteydessä runsaampaan alkoholinkäyttöön. Tämä tutkimus ei vastaa siihen sisältyykö näihin yhteyksiin joitain muita tekijöitä. Vähäisen uskoutumisen sekä tyttöjen vähäisen ja poikien runsaan alkoholinkäytön taustalla saattaisi olla joitakin ominaisuustekijöitä, kuten esimerkiksi näiden tyttöjen ujous ja kiltteys ja poikien jurous ja ahdistuneisuus.

Muutoksia uskoutumisessa tutkittiin kahdesta näkökulmasta. Vanhemmille ja kaverille uskoutumisessa tapahtuvien määrällisten muutosten lisäksi tutkittiin sitä kuuluvatko nuoret samoihin uskoutumisryhmiin molemmissa ikävaiheissa. Tulosten mukaan enemmistö nuorista kuului kahdeksannella luokalla samaan ryhmään kuin oli seitsemännellä luokalla kuulunut lukuunottamatta vanhemmille uskoutuvia nuoria, joista suurin osa siirtyi vähän uskoutuvien ryhmään. Siirtymiä tapahtui kuitenkin lähes kaikista ryhmistä toisiin ryhmiin.

Koska nuoria ei voitu ryhmitellä selkeästi erilaisiin ryhmiin ja suunnilleen puolet nuorista kuului samaan vähän uskoutuvien nuorten ryhmään, käytetty klusterianalyysi ei

ehkä toiminut parhaalla mahdollisella tavalla. Toisaalta ainakin tämän aineiston perusteella nuorten jakaminen selkeästi erilaisiin ryhmiin olisi vaikeaa, sillä nuoret osoittivat uskoutuvansa vähintään jonkin verran niin kaverille kuin äidille ja isällekin. Siksi tämän tutkimuksen tulokset antavat vain suuntaviivoja siitä, kenelle nuoret uskoutuvat. Suurempi aineisto olisi voinut tuottaa luotettavampia tuloksia.

Huolimatta selkeiden ryhmäjakojen puutteesta sekä ryhmäkokojen eroista näiden ryhmien välillä oli eroja hyvinvoinnissa. Erityisesti kaverille sekä kaverille ja äidille uskoutuminen näytti olevan yhteydessä pikemmin pahoinvointiin kuin hyvinvointiin. Tämän tutkimuksen perusteella sitä, mikä merkitys uskoutumisella on nuorille, miten päin uskoutumisen ja hyvinvoinnin väliset yhteydet toimivat ja mitä mahdollisia selittäviä tekijöitä niihin liittyy, tulisi tutkia tarkemmin. Erityisen kiinnostavaksi ryhmäksi osoittautui kaverille ja äidille uskoutuvien nuorten ryhmä, jotka kaverille uskoutuvien kanssa erottuivat muita masentuneempina sekä eniten alkoholia käyttävinä nuorina. Suuntien lisäksi näiden yhteyksien taustatekijöitä olisi syytä selvittää tarkemmin. Tutkittaessa nuorten uskoutumisen yhteyksiä heidän hyvinvointiinsa nuorten omien kokemusten lisäksi hyödyllistä tietoa olisivat vanhempien arviot heidän ja nuorten välisten suhteiden laadusta ja nuorten hyvinvoinnista sekä kavereiden arviot heidän välisistä suhteista. Toisaalta uskoutuminen on vain yksi osa vanhemmuutta, joten selkeämmät yhteydet nuorten ja vanhempien välisten suhteiden laadun ja nuorten hyvinvoinnin välillä edellyttäisivät vanhemmuuden tarkastelua laajemmin.

LÄHTEET

- Altman, I., & Taylor, D. (1973). *Social penetration: The development of interpersonal relationships*. New York: Holt, Rinehart, & Winston.
- Angold, A., & Costello, E. J. (1987). Recent Mood and Feelings Questionnaire. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Ben-Zur, H. (2003). Happy adolescents: The link between subjective well-being, internal resources, and parental factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(2), 67-79.
- Buist, K. L., Dekovic, M., Meeus, W., & van Aken, M. A. G. (2002). Developmental patterns in adolescent attachment to mother, father and sibling. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(3), 167-176.
- Buhrmester, D. (1990). Intimacy of friendship, interpersonal competence, and adjustment during preadolescence and adolescence. *Child Development*, 61, 1101-1111.
- Buhrmester, D. & Prager, K. J. (1995). Patterns and functions of self-disclosure during childhood and adolescence. Teoksessa K. J. Rotenberg (toim.), *Disclosure Processes in Children and Adolescents* (s. 10-56). New York: Cambridge University Press.
- Collins, N. L., & Miller, L. C. (1994). Self-disclosure and liking: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 116(3), 457-475.
- Crouter, A. C., Helms-Erikson, H., Updegraff, K., & McHale, S. M. (1999). Conditions underlying parents' knowledge about children's daily lives in middle childhood: Between- and within-family comparisons. *Child Development*, 70(1), 246-259.
- Crouter, A. C., MacDermid, S., McHale, S. M., & Perry-Jenkins, M. (1990). Parental monitoring and perceptions of children's school performance and conduct in dual- and single-earner families. *Developmental Psychology*, 26, 649-657.
- Crouter, A. C., McHale, S. M., & Bartko, W. T. (1993). Gender as an organizing feature in parent-child relationships. *Journal of Social Issues* 49(3), 161-174.
- Dindia, K. (2000). Sex differences in self-disclosure, reciprocity of self-disclosure, and self-disclosure and liking: Three meta-analyses reviewed. Teoksessa S. Petronio (toim.). *Balancing the secrets of private disclosure* (s. 21-35). Mahwah, New Jersey: LEA's Publishers.

- Duck, S., & Wright, P. H. (1993). Reexamining gender differences in same gender friendships: A close look at two kinds of data. *Sex roles, 28(11-12)*, 709-727.
- Furman, W., & Buhrmester, D. (1992). Age and sex differences in perceptions of networks of personal relationships. *Child Development, 63*, 103-115.
- Galvin, K. M., & Brommel, B. J. (2000). *Family communication: Cohesion and change*. Addison-Wesley Longman, Inc.
- Greenberg, M. T., Siegel, J. M. & Leitch, C. J. (1983). The nature and importance of attachment relationships to parents and peers during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 12*, 373-386.
- Hill, C. T., & Stull, D. E. (1987). Gender and self-disclosure: Strategies for exploring the issues. Teoksessa V. J. Derlega & J. H. Berg (toim.), *Self-disclosure: Theory, research, and therapy* (s. 81-100). New York: Plenum.
- Hitt, S. K. (2001). Disclosure, psychophysiology, and major depression. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering 61(10-B)* 55-66.
- Hunter, F. T. & Youniss, J. (1982). Changes in function of three relations during adolescence. *Developmental Psychology, 18*, 806-811.
- Jourard, S. M. (1971b). *The transparent self*. New York: Van Nostrand.
- Kerr, M. & Stattin, H. (2000). What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further support for a reinterpretation of monitoring. *Developmental Psychology 36(3)*.
- Kerr, M., Stattin, H., Trost, K. (1999). To know you is to trust you: parents' trust is rooted in child disclosure of information. *Journal of Adolescence, 22*, 737-752.
- Laible, D. J., Carlo, G., & Raffaelli, M. (2000). The differential relations of parent and peer attachment to adolescent adjustment. *Journal of Youth and Adolescence, 29(1)*, 45-59.
- Larson, R., & Richards, M. H. (1994). *Divergent realities: The emotional lives of mothers, fathers, and adolescents*. New York: BasicBooks, A Division of Harpercollins Publisher, Inc.
- Larson, R. W., Richards, M. H., Moneta, G., Holmbeck, G., & Duckett E. (1996). Changes in adolescents' daily interactions with their families from ages 10 to 18: disengagement and transformation. *Developmental Psychology 32(4)*, 744-754.
- Maccoby, E. E. (1990a). Gender and relationships. *American Psychologist, 45*, 513-520.

- Metsämuuronen, J. (2001). *Monimuuttujamenetelmien perusteet SPSS-ympäristössä. Metodologia –sarja 7*. Viro: International Methelp Ky.
- Noller, P., & Bagi, S. (1985). Parent-adolescent communication. *Journal of Adolescence* 8, 125-144, 349-362.
- Noller, P., & Callan, V. J. (1990). Adolescents' perceptions of the nature of their communication with parents. *Journal of Youth and Adolescence* 19(4).
- Papini, D. R., Farmer, F. F., Clark, S. M., & Micka, J. C. (1999). Early adolescent age and gender differences in patterns of emotional self-disclosure to parents and friends. *Journal of Adolescent Research*, 14(4), 427-448.
- Pipp, S., Shaver, P., Jennings, S., Lamborn, S., & Fischer, K. W. (1985). Adolescents' theories about development of their relationships with parents. *Journal of Personality and Social Psychology* 48(4), 991-1001.
- Pollack, W. (1999). *Tosi poikia*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Prager, K. (1995). *The Psychology of Intimacy*. New York: The Guilford Press.
- Pulkkinen, L., Nygren, H., & Kokko, K. (2002). Successful development: Childhood antecedents of adaptive psychosocial functioning in adulthood. *Journal of Adult Development*, 9(4), 251-265.
- Reynolds, C. R. & Kamphaus, R. W. (1992). Behavior Assessment Scales for Children. BASC, Manual. Circle Pines, MN: American Guidance Service.
- Richardson, R. A., Galambos, N. L. & Petersen, A. C. (1984). Young Adolescents' perceptions of the family environment. *Journal of Early Adolescence*, 4, 131-153.
- Ruble, D. N. & Brooks-Gunn, J. (1982). The experience of menarche. *Child Development*, 53, 1557-1566.
- Russell, A. & Saebel, J. (1997). Mother-Son, Mother-Daughter, Father-Son, and Father-Daughter: Are They Distinct Relationships? *Developmental Review*, 17, 111-147.
- Rönkä, A., Poikkeus, A.-M. & Viheräköske, J. (2002). Seiskalta kasille – Nuoret ja vanhemmat muutoksessa. Teoksessa T. Kuure, M. Vuori, & M. Gissler (toim.), *Viattomuudesta vimmaan. Lapsuudesta nuoruuteen –siirtymävaiheen tarkastelua. Nuorten elinolot –vuosikirja*, (s. 95-104). Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Salmivalli, C. (1998). Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Helsinki: Gaudeamus.
- Sharabany, R., Gershoni, R., & Hofman, J. (1981). Girlfriend, boyfriend: Age and sex differences in intimate friendships. *Developmental psychology*, 17, 800-808.

- Spencer, T. (1994). Transforming relationships through ordinary talk. Teoksessa S. W. Duck (toim.), *Dynamics of relationships* (s. 58-85). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Steinberg, L. (1990). Autonomy, conflict, and harmony in the family relationship. Teoksessa S. S. Feldman & G. R. Elliott (toim.): *At the Treshold: The Developing Adolescent*. London: Harvard University Press.
- Steinberg, L. & Lamborn, S. & Dornbusch, S. M. & Darling, N. (1992): Impact of parenting practices on adolescent achievement: authoritative parenting, school involvement, and encouragement to succeed. *Child Development*, 63, 1266-1281.
- Surtees, P. G. (1980). Social support, residual adversity and depressive outcome. *Social Psychiatry*, 15(2), 71-80.
- Välimaa, R. (2000). *Nuorten koettu terveys kyselyaineistojen ja ryhmähaastattelujen valossa*. Jyväskylän yliopisto. Väitöstutkimus.
- White, K. M., Speisman, J. C. & Costos, D. (1983). Young adults and their parents: Individuation to mutuality. Teoksessa H. D. Grotevant & C. R: Cooper (toim.), *Adolescent Development in the Family: New Directions for Child Development* (No. 22, s. 61-76). San Francisco: Jossey-Bass.
- Youniss, J. & Ketterlinus, R. D. (1987). Communication and connectedness in mother- and father-adolescent relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 3, 265-280.